

WSTĘP

O becny (szósty) tom serii wydawniczej Katedry Ukrainistyki UJ *Studia Ruthenica Cracoviensia* jest w całości poświęcony ukraińskiemu uczonemu, filologowi językoznawcy oraz niestrudzonemu działaczowi kulturalnemu i społecznemu Stefanowi Smal-Stockiemu (1859–1938). Jest to kolejny bogaty plon zebrany w wyniku zgodnej i troskliwej uprawy wspólnej polsko-ukraińskiej, a w węższym wymiarze, krakowsko-czerniowieckiej niwy naukowej, uprawy, która już niejednokrotnie przedtem dawała tyleż liczne i okazałe, co dorodne i szlachetne zbiory.

Tym razem wspólnego wysiłku przypomnienia i przybliżenia sławistycie europejskiej postaci oraz naukowych dokonań profesora S. Smal-Stockiego podjęły się: Katedra Ukrainistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Katedra Współczesnego Języka Ukraińskiego (Кафедра сучасної української мови) Czerniowieckiego Uniwersytetu Narodowego im. Jurija Fed'kowycza na czele z jej kierownikiem prof. Niną Hujwaniuk.

Tak się złożyło, że oba miasta: Czerniowce i Kraków (obok Lwowa, Wiednia i Pragi) wyznaczały kolejne znaczące etapy drogi życiowej i naukowej ukraińskiego uczonego. W Czerniowcach studiował on w latach 1878–1882, potem pracował tam jako wykładowca i kierownik Katedry Języka i Literatury Ukraińskiej Uniwersytetu Czerniowieckiego. W roku 1885 został mianowany profesorem ekstraordynaryjnym tegoż uniwersytetu. Kraków zamknął ziemską wędrówkę Profesora i przyjął jego doczesne szczątki, złożone w nadwiślańskiej ziemi ograniczonej murami najznamienitszej swojej nekropolii, czyli cmentarza Rakowickiego.

Doktor Bożena Zinkiewicz-Tomanek, pracownik Katedry Ukrainistyki UJ, odwiedzając grób znanego ukraińskiego poety Bohdana Łepkiego, zwróciła uwagę na znajdującą się opodal mogiłę, na której płycie wyryto tylko samo nazwisko: CМАЛЪ-СТОЦЬКІ. Znana ze swojej dociekliwości krakowska ukrainistyka podjęła starania i poszukiwania mające na celu rozwiązanie tej nieoczekiwanej zagadki. Ku swemu wielkiemu zdumieniu odkryła, że jest to grób rodzinny S. Smal-Stockiego i jego żony Emilii. Krakowska ukrainistka opisuje dokładnie to zdarzenie w tekście otwierającym niniejszy tom pt. *Kilka uwag na temat dat w biografii S. Smal-Stockiego*. Co do miejsca śmierci i pochówku S. Smal-Stockiego nie było dotąd jednolitej opinii. Niektórzy uważali nawet, że jest on pochowany w Pradze, gdzie zmarł rzeczywiście w sierpniu 1938 roku. Okazało się wszakże, że ostatecznie jego prochy zostały przewiezione do Krakowa 30 września tegoż roku, by zgodnie ze swoją ostatnią wolą mógł on spocząć obok swej małżonki. Wzruszające i poruszające było nabożeństwo żałobne odprawione nad grobem Profesora 24 kwietnia 2009 roku, modlitwy i przemówienia wygłaszane na przemian po ukraińsku i po polsku. To jakby odnowienie pochówku, powtórne odprowadzenie na miejsce wiecznego spoczynku wśród swoich, Ukraińców z Ukrainy i Polski. Konsulat Generalny Ukrainy w Krakowie ufundował i wmurował tablicę nagrobną.

Specjaliści z Polski i Ukrainy zgodnie ze swoim powołaniem starają się w niniejszej publikacji zawrzeć ocenę dorobku naukowego S. Smal-Stockiego oraz przedstawić jego miejsce i rolę w slawistyce europejskiej. Przeważają prace językoznawcze, w których zaprezentowano oraz poddano weryfikacji prace lingwistyczne uczonego. Dotyczą one takich kwestii, jak: problematyka ogólnoslawistyczna (I. Czerkez, A. Fałowski, T. Huculak), język cerkiewnosłowiański (M. Skab), gramatyka współczesnego języka ukraińskiego (N. Hujwaniuk), w tym składnia (O. Kulbabśka, S. Szabat-Sawka), struktura tekstu (A. Ahafonowa), morfologia (L. Tomusiak), pisownia (A. Budziak), studia gramatyczne S. Smal-Stockiego w świetle prac innych badaczy ukraińskich: O. Partyckiego (A. Skurzevska), W. Simowycza (M. Walecka). Znacznie skromniej reprezentowane są pozycje dotyczące osiągnięć ukraińskiego filologa w dziedzinie literaturoznawstwa i memuarystyki (M. Feduń, L. Markulak-Bereżan, B. Melnychuk). Poza wymienioną problematyką znajduje się jeden artykuł poświęcony zaangażowaniu rodziny Smal-Stockich w ruch feministyczny na Bukowinie (O. Hnatzuk). Całość zamyka tekst A. Fałowskiego, w którym wybrane poglądy S. Smal-Stockiego przedstawiono z punktu widzenia współczesnej wiedzy slawistycznej, co pozwoliło na weryfikację jego tyleż oryginalnych, co kontrowersyjnych hipotez i koncepcji, zwłaszcza dotyczących genezy języka ukraińskiego.

Adam Fałowski

Kraków, 5 lutego 2012 r.